

REMISSVAR

2020-11-09

Dnr: BO 2020-0209

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Departementspromemorian Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (DS 2020:16)

(dnr S2020/05758/SOF)

Inledning

Barnombudsmannen har beretts möjlighet att inkomma med remissvar på promemorian "Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång" (DS 2020:16). Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barn och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen). Vi beaktar även de allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige från FN:s kommitté för barns rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Allmänt

Enligt artikel 19 i barnkonventionen ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande innefattande sexuella övergrepp. Vidare ska konventionsstaterna, enligt artikel 39, vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som utsatts för någon form vanvård.

Barnombudsmannen ställer sig i huvudsak positiv till de förändringar som föreslås i promemorian då det stärker barns rätt till skydd och stöd när de utsätts för våld i nära relation. Barnombudsmannen anser dock att förslagen är otillräckliga för att säkerställa att barn i sådana situationer ges möjlighet till skydd utifrån en bedömning om vad som är bäst för det enskilda barnet, vilket utvecklas vidare under respektive rubrik.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga

Barnombudsmannen ställer sig positiv till att det införs en möjlighet att placera barn i skyddat boende tillsammans med en förälder i Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga men avstyrker att möjligheten endast ska gälla när barnet placeras tillsammans med en vuxen som är vårdnadshavare.

En stor grupp av barn i Sverige växer upp i familjer med två föräldrar eller omsorgspersoner men där bara en av dem är vårdnadshavare. Exempel på sådana situationer är till exempel när barnet bor med en förälder och dennes partner och den andra föräldern bor utomlands eller av andra skäl inte är närvarande i barnets liv. Vidare drabbas ca 3500 barn varje år av att en av deras föräldrar dör.¹ Ofta ingår den kvarvarande föräldern så småningom i en ny parrelation. Det är rimligt att anta att många barn i Sverige växer upp i en familj där den personen som i första hand ger barnet omsorg och trygghet inte är dess vårdnadshavare. Genom det nuvarande förslaget till lag kan dessa barn inte tas emot i ett skyddat boende tillsammans med den person som är den primära omsorgsgivaren för barnet även om det skulle vara det bästa för barnet.

Barnombudsmannen anser att förslaget till ny lagstiftning behöver formuleras på ett sådant sätt att de barn som växer upp med en förälder, eller en nära omsorgsperson, som inte är vårdnadshavare kan placeras i skyddat boende i de situationer som lagen tar sikte på. Konsekvensen av det nuvarande förslaget är att de barn som inte kan placeras tillsammans med en förälder, eller annan omsorgsperson som tagit hand om barnet, och som är i behov av skydd från socialtjänsten tvingas separera från den person som kanske står barnet närmast känslomässigt. Barn som upplever våld i nära relation påverkas alltid negativt. Att som barn uppleva våld i nära relation är en allvarlig riskfaktor för psykisk och fysisk ohälsa både på kort och på lång sikt.² Att separera barnet från en nära omsorgsperson i en redan utsatt situation innebär enligt Barnombudsmannen en ökad risk för barnet. Lagstiftningen behöver därför utformas på ett sådant sätt att socialtjänsten ges möjlighet att agera utifrån vad som bedöms vara det bästa för barnet i varje enskild fall.

Som framgår av promemorian ger den föreslagna lagändringen ett tydligt mandat för socialtjänsten att skydda barn som utsätts för våld i nära relationer. Lagförslaget tar sikte på akuta situationer där behov av skydd för barnet bedöms föreligga och där det inte går att inhämta den andre vårdnadshavarens samtycke eller det av andra skäl är olämpligt att, i ett akut skede, utreda dennes inställning till placeringen. I promemorian framhålls att sådana akuta situationer inledningsvis kan präglas av ett stort mått av osäkerhet och barnet kan behöva tillförsäkras skydd innan den andre vårdnadshavarens inställning till placering är klarlagd.³ Akuta placeringar kan behöva göras utanför kontorstid, t.ex. av socialjouren och behovet av skydd kan innebära att en placering behöver genomföras innan det är möjligt att utreda vilka andra personer som finns i barnets närhet och som är lämpliga att ta hand om barnet. Barnombudsmannen anser att detta utgör ytterligare ett skäl för att barn ska kunna placeras tillsammans med en omsorgsperson som inte är vårdnadshavare. På detta sätt möjliggörs att barnet tillförsäkras skydd. Därefter kan socialtjänstens utreda om det finns någon person i barnets nätverk som det är lämpligare att barnet placeras hos. Det skulle till exempel kunna vara en släkting till barnet eller annan för barnet viktig person.

2.5 Förslag till lag om ändring i Socialtjänstlagen

I betänkandet "Ett fönster av möjligheter – stärkt barnperspektiv för barn i skyddat boende" (SOU 2017:112) föreslås att "skyddat boende" förs in som en placeringsform i Socialtjänstlagen(2001:453), SoL. Vidare föreslås att barn får

¹ Socialstyrelsen, När förälder oväntat avlider, 2013-11-31

² Socialstyrelsen, Våld-handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Art nr 2016-6-37

³ Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende-förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång.

tas emot i sådana boenden endast tillsammans med vuxen vårdnadshavare. Denna utformning av lagen förhindrar att barn som lever tillsammans med en förälder eller omsorgsgivare som inte är vårdnadshavare inte kan följa med denne till skyddat boende även om det skulle vara det bästa för barnet.

För att en placering av ett barn ska vara möjlig krävs samtycke av vårdnadshavare alternativt att det föreligger skäl för vård med stöd av lag (1990:52) med särskilda bestämmelser av vård av unga (LVU). I familjer där det förekommer våld kan det finnas skäl för placering av barn till följd av omsorgsbrist enligt 2 § LVU. Som lagen formuleras i det nuvarande förslaget innebär det att dessa barn inte skulle kunna följa med en förälder som inte är vårdnadshavare eller en omsorgsperson som inte är förälder men som barnet lever tillsammans med till ett skyddat boende oavsett om det finns samtycke till placering eller skäl till placering enligt 2 § LVU. Dessa barn skulle då behöva placeras i en annan form t.ex. jourfamilj eller särskilt hem för vård och boende (HVB). Detta är enligt Barnombudsmannen inte förenligt med principen om att barnets bästa ska vara avgörande vid åtgärder som rör barnet i enlighet med artikel 3 i barnkonventionen samt 2 § SoL och 1 § LVU.

Vidare är kravet enligt förslaget till förändring i socialtjänstlagen att föräldern är en vuxen vårdnadshavare. Det innebär att minderåriga föräldrar inte kan placeras tillsammans med sitt barn i skyddat boende. Även om detta är en liten grupp i Sverige så kan det inte uteslutas att det i undantagsfall kan finnas sådana föräldrar som behöver placeras på skyddat boende tillsammans med sina barn.

Föredragande i ärendet har varit utredare Daniel Allinger.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman